

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЮРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра глобальної економіки

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри глобальної економіки
Протокол № 11 від “06” 05 2022 р.

Вдовенко
Завідувач кафедри
Вдовенко Н. М.

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Облік і аудит»
Екаєєр Калюга С.В.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АГРАРНА ПОЛІТИКА»

спеціальність 071 Облік і оподаткування
освітня програма: «Облік і аудит»
Факультет Економічний
Розробники: д.е.н., проф. Діброва А. Д.
(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Аграрна політика

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	071 «Облік і оподаткування»	
Освітня програма	«Облік і аудит»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>Екзамен</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	-
Семестр	1	-
Лекційні заняття	<i>15 год.</i>	-
Практичні, семінарські заняття	<i>15 год.</i>	-
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	<i>120 год.</i>	-
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	<i>3 год.</i>	-

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Мета: оволодіння теоретичними та методологічними основами формування та реалізації аграрної політики держави, вміннями оцінювати її ефективність та обґрунтовувати вибір тих чи інших заходів державного регулювання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

економічну сутність, характер і головні компоненти аграрної політики та умови її реалізації;

механізми формування національних та світових агропродовольчих ринків, вплив аграрної політики на міжнародну торгівлю та продовольчу безпеку країни;

інструменти регулювання ринків агропродовольчої продукції та економічні наслідки їх застосування;

основні підходи до оцінювання рівня державної підтримки аграрного сектору; засади аграрно-екологічної, аграрно-соціальної політики, їх сучасні аспекти і проблеми реалізації;

основні етапи розвитку аграрної політики в Україні та основні напрями сучасної аграрної політики держави;

сучасний стан процесу реформування економічних відносин в АПК України, характерні риси бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та цінової політики;

особливості формування окремих агропродовольчих ринків в Україні позиції попиту і пропозиції, інструменти державного регулювання внутрішнього ринку та зовнішньої торгівлі агропродовольчою продукцією; особливості формування аграрної політики у країнах з різним рівнем економічного розвитку, основні складові аграрної політики окремих зарубіжних країн.

вміти:

формувати мету та систему цілей аграрної політики держави; аналізувати наслідки використання окремих інструментів регулювання внутрішнього агропродовольчого ринку та зовнішньої торгівлі з точки зору їх впливу на виробників, споживачів та державний бюджет; визначати рівень захисту аграрного сектору із використанням загальноприйнятої світовою спільнотою методології; оцінювати міжнародну конкурентоспроможність вітчизняного сільськогосподарського виробництва; визначати основні показники продовольчої безпеки держави та фактори, що на неї впливають; аналізувати ефективність окремих заходів бюджетної, податкової, фінансово-кредитної та ринкової політики держави; обґруntовувати пріоритети державної структурної, соціальної та екологічної політики.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
ЗК05. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК07. Здатність працювати в міжнародному контексті.
ЗК08. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК05. Здатність застосовувати методи і методики аналітичного забезпечення сучасних систем менеджменту з урахуванням стратегії розвитку підприємства в умовах невизначеності, ризику та/або асиметричності інформації.
СК08. Здатність виконувати адміністративно-управлінські функції у сфері діяльності суб'єктів господарювання, органів державного сектору.
СК09. Здатність здійснювати діяльність з консультуванням власників, менеджменту підприємства та інших користувачів інформації у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування.
СК10. Здатність проводити наукові дослідження з метою вирішення актуальних завдань теорії, методики, організації та практики обліку, аудиту, аналізу, контролю та оподаткування

2. Програма та структура навчальної дисципліни «Аграрна політика» для денної форми навчання

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ №1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 1. Теоретичні основи аграрної політики

Взаємозв'язок між аграрною, загальною політикою та політикою суміжних галузей. Особливості сільськогосподарського виробництва, що зумовлюють необхідність державного регулювання галузі. Понятійно-категоріальний апарат та специфіка аграрної політики. Суть та принципи аграрної політики. Елементи аграрної політики держави. Модель процесу формування аграрної політики. Групи інтересів в аграрній політиці. Система цілей аграрної політики держави, що включає основні політико-економічні цілі для розвинених країн та цілі аграрної політики для більшості країн. Історичні аспекти виникнення макроекономічного регулювання. Зона конфлікту економічних інтересів та суспільних потреб в політичному контексті.

Тема 2. Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики

Наслідки державного втручання в сільськогосподарське виробництво та завдання аналізу аграрної політики держави. Критерії ефективності державного регулювання аграрного сектору економіки. Методологічні підходи щодо оцінки ефективності державної підтримки сільського господарства. Теоретичні основи аналізу рівня добробуту суспільства. Концепція витрат та концепція корисності в прикладній економічній науці про добробут суспільства. Основні концепції прикладної економічної науки про добробут (welfare economics): концепція надлишку виробника (producer surplus), концепція надлишку споживача (consumer surplus) та концепція ринкової рівноваги. Застосування аналізу добробуту суспільства при дослідженні ефективності використання інструментів аграрної політики держави. Цілі та пріоритети аграрної політики

Тема 3. Інструменти регулювання агропродовольчого ринку Інститути та інструменти аграрної політики. Роль інститутів у розвитку та регулюванні аграрного сектору. Класифікація інструментів регулювання аграрного виробництва. Інструменти регулювання попиту. Інструменти регулювання пропозиції. Інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Інструменти організаційного, інфраструктурного та інформаційного характеру.

Тема 4. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору економіки

Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору: номінальний та реальний рівень захисту внутрішнього продовольчого ринку, показники державної підтримки виробників та споживачів сільськогосподарської продукції за методологією Організації економічного співробітництва та розвитку

(ОЕСР), визначення рівня підтримки аграрного сектору відповідно до методології СОТ (сукупний вимір підтримки). Загальні підходи до регулювання агропродовольчої торгівлі в рамках Світової організації торгівлі (СОТ). Вимоги щодо доступу до внутрішнього агропродовольчого ринку. Правила застосування експортних субсидій у рамках СОТ. Регулювання внутрішньої підтримки сільськогосподарського виробництва.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ, ОКРЕМИХ ІНОЗЕМНИХ КРАЇН ТА ЇХ БЛОКІВ

Тема 5. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС)

Історія виникнення та основні етапи реформування Спільної аграрної політики (САП) Європейського Союзу. Основні інструменти ринкової політики та підтримки цін сільськогосподарської продукції у ЄС. Політика щодо розвитку сільських територій. Аграрна політика в умовах розширення ЄС. Сучасна аграрна політика США та її вплив на світовий аграрний ринок. Основні інструменти підтримки цін сільськогосподарської продукції та доходів виробників у США. Еволюція аграрної політики країн ЄС. Загальні тенденції розвитку аграрної політики країн – експортерів агропродовольчої продукції. Відмінності між заходами підтримки сільськогосподарських виробників в США та ЄС.

Тема 6. Аналіз розвитку аграрної політики України

Реформування економічних відносин у аграрному секторі на початкових етапах ринкової трансформації економіки України. Основні засади державної аграрної політики у пореформений період. Приватизація та розвиток земельних відносин. Соціально-економічні очікування від земельної реформи. Організаційно-економічні засади та напрями земельної реформи в Україні. Організаційно-правові форми господарювання в Україні. Механізми регулювання аграрних ринків в Україні. Нормативно-правова база сучасної аграрної політики України. Мета та пріоритети сучасної аграрної політики України. Основні чинники, що визначають результативність аграрної політики.

Тема 7. Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України

Макроекономічні та інституційні чинники аграрної реформи. Структура сільськогосподарського виробництва в Україні та структурна політика держави. Бюджетні-податкові та кредитно-фінансові чинники. Тенденції розвитку сільських територій та соціальна політика держави у сільській місцевості. Порівняльні переваги українського аграрного сектору на світовому агропродовольчому ринку, міжнародна конкурентоспроможність окремих агропродовольчих товарів. Економічна сутність, мета та принципи фінансового забезпечення аграрного сектору економіки України. Formи та джерела фінансового забезпечення суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки України. Покриття потреби у фінансових ресурсах аграрного сектору економіки України. Вертикальна структура органів управління розвитком сільського, лісового і рибного господарства України.

Законодавче забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України. Напрями реформування інституційно-правового забезпечення аграрної політики. Аналіз діючого механізму податкового регулювання в аграрному секторі економіки України

Тема 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика

Сучасні виклики суспільства. Урбанізація міграція і обмеженність земельних ресурсів. Суть та особливості урбаністичних процесів. Фактори впливу на розвиток міжнародного аграрного бізнесу. Трансформація землекористування в умовах урбанізації. Особливості урбанізації в Україні. Концепції підтримки сільських територій. Добробут тварин.

Європейський зелений курс Green Deal та аграрна політика. Кліматичні зміни та трансформація агропродовольчих систем для їх адаптації та стійкості. Механізми адаптації до змін клімату в аграрній політиці: досвід ЄС. Стратегія «Від ферми до виделки». Скорочення викидів парникових газів. Посилення вимог до галузі тваринництва. Проблема посилення резистентності шкідливих мікроорганізмів від неправильного застосування антибіотиків у вирощуванні тварин і виробництві м'ясопродуктів. Зменшення забруднення повітря. Розвиток енергоефективності та відновлюваних джерел енергії. Розвиток органічного виробництва. Потенційні ризики та загрози для аграрного сектору економіки України.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади формування аграрної політики													
Тема 1. Теоретичні основи аграрної політики			18	2	2			14					
Тема 2. Методологічні засади формування та оцінки аграрної політики			20	2	2			16					
Тема 3. Інструменти регулювання агропродовольчого ринку			19	2	2			15					
Тема 4. Основні підходи до оцінки рівня державної підтримки аграрного сектору економіки			18	2	2			14					
Разом за змістовим модулем 1			75	8	8			59					
Змістовий модуль 2. Особливості формування та основні напрями розвитку аграрної політики України, окремих іноземних країн та їх блоків													
Тема 5. Аграрна політика окремих іноземних країн та їх блоків (США-ЄС)			20	2	2			16					
Тема 6. Аналіз розвитку аграрної політики України			19	2	2			15					
Тема 7. Макроекономічні чинники розвитку аграрної політики України			18	2	2			14					
Тема 8. Сучасні виклики суспільства та аграрна політика			18	1	1			16					
Разом за змістовим модулем 2			75	7	7			61					
Усього годин			150	15	15			120					

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Макроекономічні індикатори розвитку аграрного сектору економіки України	2
2	Тема 2. Показники та індикатори забезпечення продовольчої безпеки країни	2
3	Тема 3. Оцінка ефективності та результативності державної підтримки сільського господарства	2
4	Тема 4. Економічні наслідки застосування окремих інструментів регулювання вітчизняного аграрного сектору	2
5	Тема 5. Соціально-економічні аспекти реалізації аграрної та земельної реформи в Україні	2
6	Тема 6. Моделі часткової рівноваги для аграрної політики. Модель AGMEMOD - економетрична, динамічна, мультинаціональна, мультипродуктна модель часткової рівноваги для аналізу аграрної політики	2
7	Тема 7. Регулювання основних аграрних ринків в Україні в умовах глобалізації економіки. Розробка сценаріїв розвитку аграрних ринків на основі моделі AGMEMOD	2
8	Тема 8. Індикатори сталого розвитку аграрного сектору економіки України	1

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Перелік питань контролю знань студентів

1. Аграрна політика США та Канади
2. Аграрна політика України в умовах воєнного та післявоєнного стану
3. Агрополітичні рішення у системі міжнародних відносин
4. Взаємозв'язок між аграрною, загальною політикою та політикою суміжних галузей
5. Виробництво енергії з біомаси
6. Вступ до СОТ та можливості і вимоги в рамках інтеграції з ЄС (ГВ ЗВТ)
7. Державна підтримка сільськогосподарських виробників
8. Еволюція аграрних трансформацій в Україні
9. Економічна сутність, мета та принципи фінансового забезпечення аграрного сектору економіки України
10. Європейський Зелений Курс (European Green Deal)
11. Європейські вимоги до благополуччя тварин
12. Законодавче забезпечення розвитку аграрного сектору економіки України
13. Зарубіжний досвід функціонування ринку землі та його розвиток в Україні

14. Застосування аналізу рівня добробуту суспільства
15. Зона конфлікту економічних інтересів та суспільних потреб в політичному контексті
16. Інвестиційний клімат в сільськогосподарському виробництві
17. Індикатори та показники продовольчої безпеки
18. Інститути та інструменти аграрної політики
19. Інституційні засади здійснення аграрної політики в Україні
20. Інструменти регулювання попиту та пропозиції
21. Історичні аспекти виникнення макроекономічного регулювання
22. Історія Виникнення та Основні Етапи Реформування Спільної Аграрної Політики (САП) Європейського Союзу
23. Історія державної політики в аграрному секторі Україні
24. Кліматичні зміни та економічна ефективність сільськогосподарського виробництва в умовах
25. Кон'юнктура ринку матеріально-технічних ресурсів для сільськогосподарського виробництва
26. Концепції підтримки сільських територій у аграрній політиці
27. Методологічні основи формування та аналізу аграрної політики
28. Механізми адаптації до змін клімату в аграрній політиці: досвід ЄС
29. Міжнародна торгівля аграрною продукцією
30. Напрями реформування інституційно-правового забезпечення аграрної політики
31. Організаційно-економічні засади та напрями забезпечення ефективного землекористування
32. Основні етапи аграрної реформи в Україні
33. Особливості урбанізації в Україні
34. Особливості формування та розвитку фермерських господарств
35. Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі Україна-ЄС: сільськогосподарські аспекти
36. Податкове регулювання аграрного сектору економіки
37. Політика щодо розвитку органічного землеробства
38. Розвиток сільських територій та соціальна політика у сільській місцевості
39. Роль інститутів у розвитку та регулюванні аграрного сектору
40. Соціально-економічні очікування від земельної реформи в Україні
41. Спільна аграрна політика ЄС
42. Сутність податків та їх вплив на суспільний добробут
43. Суть та нормативні норми добробуту тварин
44. Сутність та вплив кліматичних змін на розвиток сільського господарства
45. Суть та особливості потенційних викликів розвитку сільського господарства.
46. Суть та особливості розвитку виробництва енергії з біомаси
47. Суть та особливості урбаністичних процесів
48. Сучасний стан аграрного бізнесу України
49. Сучасні виклики суспільства та Аграрна політика

50. Сучасні тенденції розвитку інтеграційних процесів в АПК
51. Сучасні тенденції світового продовольчого ринку в контексті очікуваних змін
52. Сучасні тенденції та перспективи використання біомаси для виробництва енергії.
53. Трансформація землекористування в умовах урбанізації
54. Урбанізація міграція і обмеженість земельних ресурсів
55. Фактори впливу на розвиток аграрної політики
56. Formи та джерела фінансового забезпечення суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки України
57. Formування ринку земель сільськогосподарського призначення в Україні
58. Цілі сталого розвитку
59. Цілі та пріоритети аграрної політики
60. Якість та безпека агропродовольства

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ

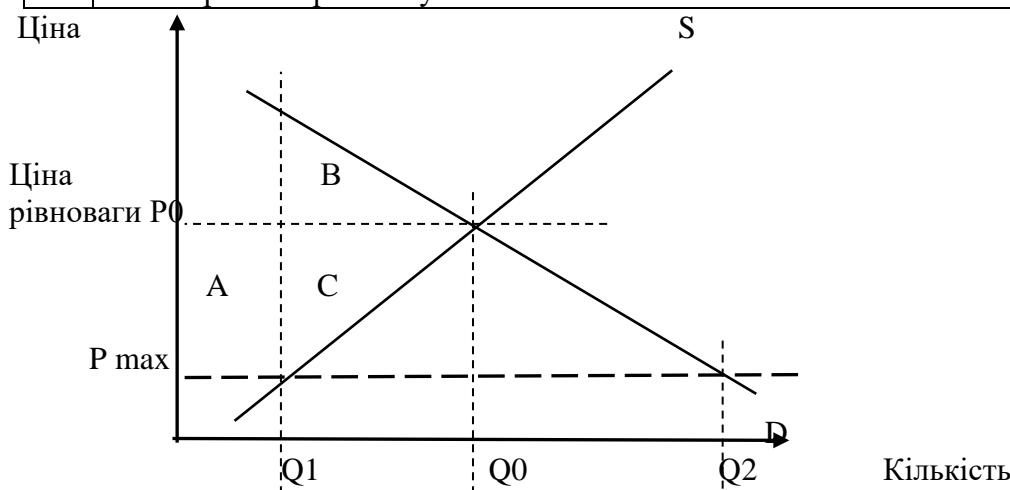
I. Теоретичні питання (кількість балів за кожне розкрите теоретичне питання – 5 балів)

- 1.1. Інструменти регулювання пропозиції
 1.2. Податкове регулювання аграрного сектору економіки

II. Тестові завдання (кількість балів за кожний тест – 2 бали)

1. Розставити назви площ у відповідності до графіка:

1	Економічні втрати виробника від падіння ціни.
2	Економічні втрати виробника як недозароблений прибуток.
3	Втрати споживача від фізичного недоспоживання продукції.
4	Безповоротні втрати в суспільстві.

2. Прямі цінові субсидії виробникам – це:

1	доплата до ринкової ціни із державного бюджету, яку отримують виробники;
2	доплата виробникам продукції, що виплачується державою у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
3	фіксована сума, що виплачується виробникам продукції у випадку, якщо ринкова ціна менша за мінімально гарантовану;
4	різниця між мінімально гарантованою ціною продукції та її ринковою ціною, що виплачується сільськогосподарським виробникам із державного бюджету;
5	мінімальна ціна на продукцію, яку держава гарантує усім виробникам.

3. Які з наведених заходів аграрної політики не мають впливу на рентабельність сільськогосподарського виробництва?

1	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
2	субсидії на придбання мінеральних добрив;
3	прямі платежі в доход фермерів;
4	квотування виробництва;
5	податки на вироблену продукцію.

4. До сприятливих зовнішньоекономічних чинників аграрної реформи в Україні належать:

1	структурна експортна продукції сільського господарства і харчової промисловості;
2	законодавче регулювання імпорту та експорту агропродовольчої продукції;
3	якість вітчизняної продукції;
4	іноземні інвестиції у харчову промисловість;

5. Основними групами інтересів при формуванні аграрної політики країни є:

1	політики, які формують аграрну політику країни та бюрократія,
2	політики, які формують аграрну політику країни; державні службовці, що управляють галуззю; групи суспільства, які формують аграрне лоббі;
3	політики, які формують аграрну політику країни та групи суспільства, які формують аграрне лоббі,
4	політики; державні службовці, що працюють у податковій інспекції; групи інтересів з I та III сфері АПК;
5	тільки політики.

6. Який з наведених інструментів підтримки сільськогосподарських виробників не має впливу на ціну продукції на внутрішньому ринку:

1	обмеження на використання сільськогосподарських земель;
2	виробнича квота;
3	державні закупівлі сільськогосподарської продукції;
4	прямі цінові субсидії виробникам;
5	податки на вироблену продукцію.

7. Надлишок виробника визначається як:

1	площа вище кривої пропозиції;
2	площа нижче кривої пропозиції;
3	площа нижче кривої пропозиції і вище лінії ринкової ціни;
4	площа вище кривої пропозиції і нижче лінії ринкової ціни;
5	площа між кривими попиту та пропозиції.

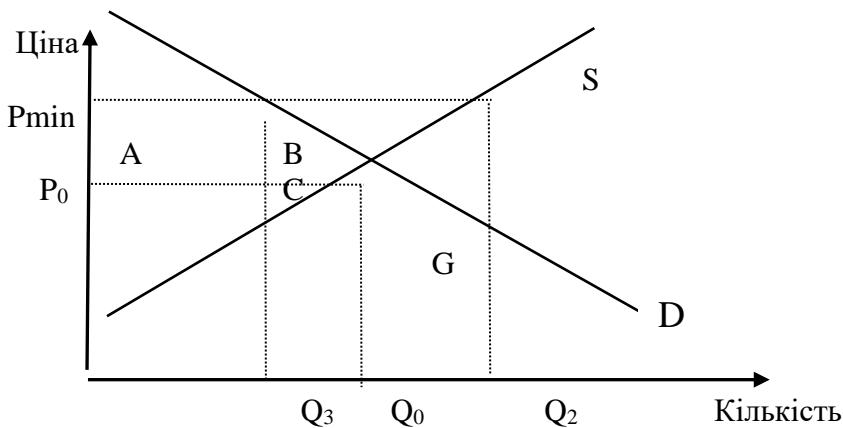
8. Ставка ПДВ на сільськогосподарську продукцію в Україні:

1	5%
2	10%
3	14%
4	15%
5	20%

9. Розставити назви площ у відповідності до графіка:

1	Економічні втрати споживача від підняття ціни
2	Втрати споживача від неможливості в споживанні викликане зростанням цін

3	Втрати виробників як недозароблений прибуток
4	Безповоротні втрати в суспільстві
5	Витрати на виробництво продукції, що не компенсувалися в разі її не реалізації.

10. Для більшості країн основними цілями аграрної політики є :

1	підтримка високого рівня цін на сільськогосподарську продукцію з метою захисту вітчизняних товаровиробників та підвищення їх доходів;
2	забезпечення продовольчої безпеки
3	стимулювання аграрного виробництва через державні експортні субсидії;
4	зростання обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції;
5	організація культурно-масової роботи на селі.

6. Методи навчання.

При вивченні дисципліни використовуються методи інтерактивного навчання (роздір конкретних ситуацій методом case - study, рольові та ділові ігри, робота у малих групах, тренувальні завдання, практичні вправи, тести та т.п.).

Для досягнення поставленої мети вивчення дисципліни також використовуються наступні методи: історичний – при узагальненні поглядів представників різних наукових шкіл; абстрактно-логічний – при постановці мети і завдань дослідження, розробці наукової гіпотези курсової роботи; монографічний – при вивчені літературних джерел, законодавчих чи інших нормативно-правових актів; структурно-функціональний – для аналізу змін, що відбуваються в управлінні сільським господарством країни при здійсненні аграрної реформи; логіко-семантичний – при уточненні й систематизації структурних елементів механізму стратегічного управління сільським господарством із врахуванням об'єктивних закономірностей та специфічних особливостей розвитку галузі; економіко-статистичний – для аналізу основних техніко-економічних показників сучасного стану сільськогосподарського виробництва в Україні; економетричного моделювання – економетрична динамічна модель часткової ринкової рівноваги – AGMEMOD, статистичний та регресійний аналіз – STATA, R.

7. Форми контролю. Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного тестування.

Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-балльною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	
74-89	Добре	Зараховано
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{ат.}}$.

8. Методичне забезпечення

- Методичні вказівки для самостійної роботи та підготовки до семінарських і практичних занять з дисципліни «Аграрна політика» 2019 р.
- Аграрна політика. Програма навчальної дисципліни для аграрних вищих навчальних закладів /Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В., Ладика В.І., Калетнік Г.М., Скидан О.В. – ДУ «Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів «Агроосвіта». – 2016. – 16 с.
- Трофімцева О.В.. Жемойда О.В. Українсько-англійський словник з аграрної політики. Україно-німецький агрополітичний діалог, 2015.
- Чміль А.С. Методичні рекомендації щодо вивчення моделі AGMEMOD, Україно-німецький агрополітичний діалог; Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2019. 72 с.

9. Рекомендована література

Основна

- Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.
- Кваша С.М., Діброва А.Д., Жемойда О.В. Аграрна політика: навчальний посібник. К.: Вид-во Ліра-К, 2018. 388 с.
- Аграрна реформа і політика в Україні: альтернативні погляди [Текст] / А. М. Малієнко, В. П. Ярмоленко. Київ : Нічлава, 2017. 166 с.
- Аграрний устрій України: наукове видання; за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка. К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. 72 с.

4. Діброва А. Д., Крилов Я. О., Діброва Л. В., Діброва М. А. Регулювання ринку зерна України в умовах глобальних викликів: монографія. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2020. 160 с
5. Діброва А.Д., Чан-хі О.С. Регулювання ринку молока та молочних продуктів в Україні: монографія. Чернівці: Технодрук, 2016. 248 с.
6. Доляючи обмеження: засади адаптивних рішень та систем: [монографія] / [А.Д. Діброва та ін.]; за ред. А. Д. Діброви, В. С. Андрієвського; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, Ін-т розвитку адаптивних систем Київ, 2020. 896 с.
7. Економічний інтерес у розвитку аграрного виробництва: монографія / Саблук П. Т. К.: ННЦ «ІАЕ», 2014. 356 с.
8. Жемойда О.В. Напрями формування пропозиції на ринку агропродовольчої продукції України: монографія. К.: ННЦ «ІАЕ», 2014. 380 с.
9. Кваша С.М., Григорьев С.О. Сутність та особливості аграрного ринку. Вісник ОНУ ім. Мечникова, 2016.Т.21. Вип.8 (50). С.56-59.
- 10.Козак Ю., Мацкул В. Математичні методи та моделі для магістрів з економіки. Практичні застосування. Видавництво: Центр навчальної літератури, 2017. 254 с.
- 11.Лупенко Ю.О., Ходаківська О.В. Трансформація земельних відносин у сільському господарстві (аналітичний огляд). К.: ННЦ “ІАЕ”, 2015. 52 с.
- 12.Мельник Л.Г. «Зелена» економіка (досвід ЄС і практика України у світлі III і IV промислових революцій). Університетська книга, 2018. 463 с.
- 13.Організаційно-економічний механізм відродження і розвитку меліорації в Херсонській області / за ред. Діброви А.Д., Андрієвського В.Є.; Національний університет біоресурсів і природокористування України; Інститут розвитку аграрних ринків. К., 2017. 350 с.
- 14.Перспективи розвитку вітчизняного аграрного сектору у зв'язку з підписанням Україною економічної частини Угоди про асоціацію з Європейським союзом / за ред. М.І. Пугачова. К.: ННЦ ІАЕ, 2014. 44 с
- 15.Розвиток аграрної політики України в умовах Євроінтеграції [Текст] : монографія / А. Д. Діброва [та ін.]; За ред.: А. Д. Діброви, В. С. Андрієвського; Національний університет біоресурсів і природокористування України. К.: ТОВ «Інтердрук», 2014. 568 с
- 16.Стратегічні напрями розвитку сільськогосподарського виробництва України (методичні підходи та розрахунки) / [Лупенко Ю. О., Месель-Веселяк В. Я., Грищенко О. Ю., Волосюк Ю. В.], за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка. - К.: ННЦ «ІАЕ», 2016. 25 с.
- 17.Формування біоекономічного потенціалу сільського господарства України в умовах ризиків кліматичних змін /за ред. А.Д. Діброва; Національний університет біоресурсів і природокористування України. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2017. 256 с.
- 18.Graham Redman. The John Nix Pocketbook for Farm Management: 49th Edition for 2019 Publisher: Agro Business Consultants Ltd, 2019, 300 P.
- 19.Henry C Taylor. Agricultural Economics Publisher: Wentworth Press, 2019, 334 P.

- 20.Johan Swinnen. The Political Economy of Agricultural and Food Policies (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). 2018. 276 p.
- 21.John W. W. Mellor. Agricultural Development and Economic Transformation: Promoting Growth with Poverty Reduction (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). 2017. 280 p.
- 22.Kym Anderson. Agricultural Trade, Policy Reforms, and Global Food Security (Palgrave Studies in Agricultural Economics and Food Policy). Publisher: Palgrave Macmillan; 1st ed. 2016 edition. 370 p.
- 23.Ronald Kay, William Edwards, Patricia Duffy. Loose Leaf for Farm Management 9th Edition Publisher: McGraw-Hill Education; 9 editio, 2019, 496 P.
- 24.Vincent H. Smith, Ed., Joseph W. Glauber, Ed., Barry K. Goodwin, Ed. Agricultural Policy in disarray. American Enterprise Institute. 2018. 298 P.

Допоміжна

1. Закон України “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року” № 2982-IV від 18 жовтня 2005 року.
2. Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” № 191-VIII від 12 лютого 2015 року.
3. Закон України “Про зерно та ринок зерна в Україні” №37-IV від 4 липня 2002 року із змінами та доповненнями.
4. Закон України “Про молоко та молочні продукти” № N 1870-IV від 24 червня 2004 року із змінами і доповненнями.
5. Anatolii Dibrova, Larysa Dibrova, Maksym Dibrova. Strategic Imperatives for the Development of the Grain Market in Ukraine. International Scientific Days 2020. "Innovative Approaches for Sustainable Agriculture and Food Systems Development". Conference proceedings. Editors Elena Horská, Zuzana Kapsdorferová, Marcela Hallová. Nitra, Slovak Republic. 2020. P.216-225. doi: 10.18515/dBEM.ISD.P01.2020.p024.
6. Cheban I., Dibrova A. Creating conditions for the sustainable development of the liquid. *Bioeconomics and agrarian business*. 2019. Vol. 2, no. 2019. P. 43–51. URL: <https://doi.org/10.31548/bioeconomy2019.01.043>
7. Cheban I., Dibrova A. Development of liquid biofuel market: an impact assessment of the new system of support in Ukraine. *Journal of International Studies*, vol. 13. №1. 2020. P. 262-278. DOI: 10.14254/2071-8330.2020/13-1/17
8. Davydenko Nadiia, Dibrova Anatolii, Onishko Svetlana, Fedoryshyna Lidiia. The Influence Of The Gross Regional Product On The Formation Of The Financial Potential Of The Region. *Journal of Optimization in Industrial Engineering. Volume 14, Issue 1 - Serial Number 29*, Winter and Spring 2021, P. 177-181. DOI: 10.22094/joie.2020.677843.
9. Dibrova A., Davydenko N., Nehoda Y., Titenko Z. Financial provision for competitiveness of agricultural enterprises. *Intellectual Economics*. 2020, Volume 14, Issue 1, 2020, Pages 67-75. DOI: <https://doi.org/10.13165/IE-20-14-1-04>
10. Dibrova A., Dibrova L., Dibrova M. (2016). Priority directions of development of export agrofood productions of Ukraine. *International Scientific Days 2016. The Agri-Food Value Chain: Challenges for Natural Resources Management and*

Society. May 19-20 2016. Nitra. Slovak University of Agriculture in Nitra. Pp. 39-46. <http://dx.doi.org/10.15414/isd2016.s1.02>.

11. Dibrova A., Pankratova L., Cheban I. Simulation of Agricultural Policy Scenarios Using the AGMEMOD Model. *ICTERI 2020. Proceedings of the 16th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications. Integration, Harmonization and Knowledge Transfer*. Vol. II: Workshops, Kharkiv, 6–10 October 2020 / ed. by V. Yakovyna. Kharkiv, 2020. Pp. 471–486. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2732/20200471.pdf>.

12. Dibrova Anatolii, Dibrova Larysa, Krylov Yaroslav, Dibrova Maksym. Strategic Directions for Development of Transport and Logistic Infrastructure of Grain Exports from Ukraine. *Towards the Sustainability of Logistics in the Agri-Food Supply Chains*, Poznań, 2019. P.126-133.

13. Dibrova Anatolii, Dibrova Larysa, Krylov Yaroslav, Dibrova Maksym. Perspective development of the grain market and its regulation mechanism in Ukraine. Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy, Warsaw University of Life Sciences, №3. 2019, pp. 67–75. DOI: <https://doi.org/10.22630/ESARE.2019.3>

14. Kucher O., Hutsol T., Glowacki S., Andreitseva I., Dibrova A., Muzychenco A., Szeląg-Sikora A., Szparaga A., Kocira S. Energy Potential of Biogas Production in Ukraine. *Energies*. 2022. Vol. 15, Is. 5. P. 1710. URL: <https://doi.org/10.3390/en15051710>

15. Strategic guidelines for the development of the grain market and a mechanism for its regulation / A. Dibrova et al. *Ekonomika APK*. 2019. No. 6. P. 26–35. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201906026> .

16. Діброва А.Д., Чебан І.В. Моделювання ринку рідкого біопалива в Україні. *Економіка АПК*. 2018. №12. С.16-25.

17. Чебан І. В., Діброва А. Д. Стратегічні пріоритети формування та розвитку ринку біопалива в Україні на середньострокову та довгострокову перспективу. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 4(90). С. 81–93. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-4\(90\)-81-93](https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-81-93) .

10. Інформаційні ресурси

1. <http://rada.gov.ua/>
2. <http://www.kmu.gov.ua/control/>
3. <http://www.dazru.gov.ua/terra/control/uk/index>
4. <http://wto.org/>
5. http://www.fao.org/index_en.htm
6. <http://www.usda.gov/wps/portal/usda/usdahome>
7. <http://ukrstat.gov.ua>
8. www.oecd.org.ua